

ह.वि.शि.बो. अभ्यासप्रश्नपत्रम् (मार्च-2024)

अङ्कयोजना उत्तरसङ्केताश्च

कक्षा – दशमी

संस्कृतम् (2023-24)

समयः - होरात्रयम्

सम्पूर्णाङ्काः - 80

अवधातव्यम् –

1. अङ्कयोजनायां प्रदत्तानि उत्तराणि निर्देशात्मकानि सन्ति । प्रदत्तानि उत्तराणि अतिरिच्यापि सन्दर्भानुसारम् अन्यानि उत्तराणि भवितुम् अर्हन्ति ।
2. आन्तरिकविकल्पात्मकेषु प्रश्नेषु यद्यपि स्पष्टतया निर्देशः दत्तः अस्ति यत् केवलं प्रश्नद्वयम् अथवा प्रश्नत्रयम् इत्यादिकम् उत्तरं दातव्यं तथापि यदि छात्रः अतिरिक्त-प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखति तर्हि छात्रहिताय निर्णयः कर्तव्यः। यथा पठितगद्यांशे त्रयाणां प्रश्नानाम् उत्तरलेखनम् अभीष्टं परं छात्रः यदि चतुर्णां प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखति तर्हि तत्र केवलं प्रथमतयाणां प्रश्नानां न अपितु यानि उत्तराणि उत्तमानि सन्ति तेषां मूल्याङ्कनं करणीयम्।
3. यदि विद्यार्थिनः उत्तरलेखन-समये समुचितानां विभक्तीनां वचनानां च प्रयोगं न कुर्वन्ति तर्हि अंशतः अङ्काः कर्तनीयाः, न तु सम्पूर्णाङ्काः।
4. त्रुटिपूर्ववर्त्यै व्याकरणात्मक-प्रयोगाय च अनुपाततः अङ्काः कर्तनीयाः, न तु सम्पूर्णाङ्काः ।
5. आंशिक-दृष्ट्या समुचितेभ्यः उत्तरेभ्यः अपि अङ्काः देयाः ।

खण्डः 'क' अपठितावबोधनम्

10 अङ्काः

1. अपठितगद्यांशाधारित-उत्तराणि :-

(अ) एकपदेन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्)

- i. दीपोत्सवः
- ii. कार्तिकमासस्य अमावस्यायाम्
- iii. इतिहासेन

2×1=2

(ब) पूर्णवाक्येन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्)

- i. भारतवर्षे समये समये बहवः उत्सवाः मन्यन्ते।
- ii. दीपोत्सवः भारतीयानां प्रसिद्धं पर्वम् अस्ति।
- iii. दशरथस्य पुत्रः रामः आसीत्।

2×2=4

(स) अस्य अनुच्छेदस्य कृते उपयुक्तं शीर्षकं संस्कृतेन लिखत ।

दीपोत्सवः

छात्रस्य उत्तरं दृष्ट्वा छात्रहिताय समुचितः निर्णयः करणीयः।

1

	(द) यथानिर्देशम् उत्तरत- (केवलं प्रश्नत्रयम्) i. (ग) दशरथस्य ii. (ख) लक्ष्मीम् iii. (क) पर्वम् iv. (क) क्त्वा	3×1=3
खण्ड 'ख' रचनात्मक-कार्यम्		08 अङ्काः
2.	(क) पत्रलेखनम् सेवायाम् प्रधानाचार्यः महोदयः, क.ख.ग. दिल्लीनगरम्। श्रीमन् सविनयं (1) निवेदनम् अस्ति यत् अहं गत सांयकालतः (2) ज्वरपीडितः अस्मि। ज्वरतापेन अहं अत्यन्तं कृषः अस्मि। अतः भवान् दिनद्वयस्य (3) अवकाशम् स्वीकृत्य माम् अनुगृह्णातु। भवदीयः (4) शिष्यः मोहनः कक्षा - 10 (ख) चित्रं दृष्ट्वा रिक्तस्थानपूर्तिः (i) इदं कक्षायाः चित्रम् अस्ति । (ii) शिक्षिका छात्रान् प्रश्नं पृच्छति। (iii) छात्राः उत्तराणि ददति। (iv) छात्राः उत्तराणि पुस्तिकायां लिखन्ति।	4×1=4 4×1=4
खण्ड 'ग' पठित-अवबोधनम्		24 अङ्काः
3.	गद्यांशं पठित्वा हिन्दीभाषया सप्रसङ्ग-सरलार्थं लिखत - प्रस्तुतगद्यांशः पाठ-10 "भूकम्पविभीषिका" इति पाठाद् उद्धृतः। अथवा प्रस्तुतगद्यांशः पाठ-5 "जननी तुल्यवत्सला" इति पाठाद् उद्धृतः। कस्यापि एकस्य गद्यांशस्य हिन्दीभाषया सप्रसङ्गं सरलार्थं च लेखनेन 1+3=4 अङ्काः प्रदेयाः।	1×4=4
4.	श्लोकं पठित्वा हिन्दीभाषया सप्रसङ्ग-सरलार्थं लिखत - प्रस्तुतश्लोकः पाठ-1 "शुचिपर्यावरणम्" इति पाठाद् उद्धृतः। अथवा	1×4=4

	प्रस्तुतश्लोकः पाठ-9 "सूक्त्यः" इति पाठाद् उद्धृतः। कस्यापि एकस्य श्लोकस्य हिंदीभाषया प्रसङ्गं सरलार्थं च लेखनेन 1+3=4 अङ्काः प्रदेयाः।	
5.	सूक्त्योः भावार्थलेखनम् :- प्रदत्तसूक्तिषु मात्रद्वयोः सूक्त्योः भावार्थं हिन्दीभाषया लेखनेन पूर्णाः अङ्काः 2+2=4 प्रदेयाः। अथवा अन्वयस्य रिक्तस्थानपूर्तिः :- (उत्तराणि) 1) खगः 2) वने 3) म्रियते 4) याचते	2×2=4 अथवा 4×1=4
6.	पठितगद्यांशाधारित-उत्तराणि :- (क) सिंहस्य पुच्छं वानरः धुनोति। (ख) वृक्षं वानरः आरूढः। (ग) अपरः वानरः सिंहस्य कर्णम् आकृष्य। (घ) वृक्षस्य उपरि।	3×1=3
7.	पठितश्लोकाधारित-उत्तराणि :- (क) अमंत्रमक्षरं नास्ति। (ख) अनौषधं मूलं नास्ति। (ग) अयोग्यः पुरुषः नास्ति।	2×1=2
8.	रेखाङ्कितपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत - (केवलं प्रश्नत्रयम्) उत्तराणि :- (क) केषाम् (ख) कः (ग) कम् (घ) कः	3×1=3
9.	प्रश्नपत्रे लिखितश्लोकान् विहाय 'शेमुषी भाग -2' पुस्तकात् संस्कृतभाषया एकं शुद्धं श्लोकं लेखने 4 अङ्काः प्रदेयाः। त्रुटिपूर्णवर्तन्यै अङ्काः कर्तनीयाः।	1×4=4
खण्डः 'घ' अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्		22 अङ्काः

10.	(क) स्वरसन्धेः अथवा व्यञ्जनसन्धेः परिभाषां हिन्दीभाषया उदाहरणञ्च संस्कृतभाषया लेखनेन $1+1=2$ अङ्कौ प्रदेयौ । (ख) तत्पुरुषसमासस्य अथवा अव्ययीभावसमासस्य परिभाषां हिन्दीभाषया उदाहरणञ्च संस्कृतभाषया लेखनेन $1+1=2$ अङ्कौ प्रदेयौ । (ग) करणकारकस्य अथवा अपादानकारकस्य परिभाषां हिन्दीभाषया उदाहरणञ्च संस्कृतभाषया लेखनेन $1+1=2$ अङ्कौ प्रदेयौ ।	$1 \times 2 = 2$ $1 \times 2 = 2$ $1 \times 2 = 2$
11.	यथानिर्दिष्टं शब्दरूपाणि - (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) उत्तराणि :- - रामेण - लताम्याम् - बालके - के - साधुम् - मया	$4 \times 1 = 4$
12.	यथानिर्दिष्टं धातुरूपाणि - (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) उत्तराणि :- - गमिष्यतः - पठेयम् - भवावः - अस्तु - घ्नन्ति - हसथ	$4 \times 1 = 4$
13.	उचितविभक्तिप्रयोगं कुरुत। (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) उत्तराणि :- - इन्द्राय - ज्ञानात् - रामस्य - संस्कृते - बाणेन	$4 \times 1 = 4$
14.	अव्ययपदानां सहायतया रिक्तस्थानानि पूरयत। (केवलं प्रश्नद्वयम्) उत्तराणि :- तथा	$2 \times 1 = 2$

	ii. अद्य iii. सर्वत्र	
15.	उपसर्गान् पृथक् कृत्वा लिखत। (केवलं प्रश्नद्वयम्) उत्तराणि :- i. आ ii. उप iii. अनु	2×1=2
खण्ड – 'ड' पाठाधारिताः बहुविकल्पीयाः प्रश्नाः		16 अङ्काः
16.	प्रदत्तवैकल्पिकचतुर्भ्यः उत्तरेभ्यः एकं शुद्धम् उत्तरं चित्वा लिखत – उत्तराणि :- (क) (ii) इत्युक्त्वा (ख) (i) ग्राम + अन्ते (ग) (iii) विज्ञानेन गर्वितः (घ) (ii) कर्मधारयः (ङ) (iv) निरर्थकम् (च) (iii) कृतघ्नता (छ) (iv) शरीरम् (ज) (ii) सुतः (झ) (iii) गमनीयः (ञ) (iii) तुमुन् (ट) (ii) 30 (ठ) (ii) एकोनपञ्चाशत् (ड) (i) वानरः (ढ) (iii) विचित्रे (ण) (ii) सार्धसप्त (त) (i) अष्टवादने	16×1=16